

слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 66-67, 70-71, 80; Chmielowski B. Nove Ateiny... – Lwów, 1754. – Cz. 2. – S. 316; Ibidem. – Cz. 3. – Supplement. – Lwów, 1756. – S. 146; Stebelski I. Przydatek do Chronologii. – T. 3: Genealogia starożytnego domu xiążąt na Ostrogu Ostrogskich. – Wilno, 1783. – S. 139-142; Załęski S. Jezuici w Polsce. – Kraków, 1905. – T. 4. – S. 1250, 1269; Życie Anny Alojzy xiężny Ostrogskiej. – Kraków, 1695. – S. 41-45.

Ігор Мицько

Острозький Адам-Костянтин Олександрович

(* 1596 або 25.03.1597, м. Ярослав (?),
Польща – † 10.04.1618, м. Люблін, Польща)

Син волинського воєводи *Острозького Олександра Костянтиновича* та Анни Костчанки зі Штернбергу Острозької. Народився, ймовірно, в маєтності матері – м. Ярославі. Дата народження – 25.03.1597 р. – відома з *Актив (хроніки) Острозького парафіяльного костелу*, хоча Ю. Кус та Н. Яковенко як рік народження подають 1596; остання дата постає також і з напису на труні О., де вказувалося, що він помер у віці 22 років (aetatis 22). Ази освіти здобував у *Лаврентія Зизанія Тустановського*, котрий стояв на чолі ярославської православної парафії.

У молодому віці, в 1610 р., О. навернувся до католицизму, того ж року, за С. Заленським та Ю. Кусом, розпочав навчання в Ярославському єзуїтському колегіумі. Згодом вирушив у закордонну мандрівку до Німеччини (за Ю. Кусом, разом із рідним братом – *Острозьким Янушем-Павлом Олександровичем*). Невдовзі, після короткочасного повернення, відбув, ймовірно, вже разом зі згаданим вище братом (за Ю. Кусом – сам) у подорож до Італії. Ім'я О. внесене до альбому польської нації Падуанського університету, куди його 16 жовтня 1613 р., за два

тижні перед початком нового академічного року, вписав Петро Кохановський. Повернулися брати, мабуть, у середині 1615 р. (за Ю. Кусом, лише О.; проте їх дядько, краківський каштелян *Острозький Януш Костянтинович*, в листі до польного гетьмана Великого князівства Литовського Криштофа Радзивила від 29 травня 1615 року зазначав, що племінники першого на той час вже верталися з “чужих країв”, відтак міркуємо, що вони подорожували вдвох). Після повернення на честь О. було виголошено віршований твір “CHARISTERION”.

Брав участь у боротьбі з татарами, відзначився в битві під Тернополем. Мав відношення до молдавських справ. Як віднотував Каспер Несецький: “ці (тобто, О. з братом. – Т. В.) підтримувані дядьком (*Острозьким Янушем Костянтиновичем*. – Т. В.), Волохи своїм коштом до Корони відбирати хотіли”.

У 1616 р. вийшла друком присвячена О. праця Лукаша Гурницького “Розмова про вибори, про свободу, про право й польські звичаї”. У 1616 р. бачимо О. в протитурецькій кампанії на півдні. “*Острозький літописець*”, зокрема, містить такий пасаж: “Того же року (1616. – Т. В.) Адам Костянтин князь Острозький под Каменцем на Смотричі обозом стоял”. Мабуть, про ту ж подію згадав у своєму “Казанні” й фамільний священник, сповідник Анни Острозької – Якуб Сливський, зазначаючи, що князь Костянтин “три тисячі на той час людей своїх, для тієї справи дуже потрібних, виставив”.

О. був серед тих, хто вітав на шляху до Любліна королевича Владислава під час його походу на Москву в 1617 році. У лютому 1618 р. О. з братом уперше прибули до Варшави на сейм, де, крім іншого, заприятнилися з сином канцлера Яна Замойського – Томашем Замойським. Повертаючись додому, дорогою до Ярослава О. несподівано захворів і помер в Любліні. Похований 7 червня 1618 року у Ярославській ко-

легіаті в родинному мавзолеї. Поховальну промову підготував Я. Сливський. На дубовій труні О. знаходилася срібна позолочена табличка, текст напису з якої відомий за візитацією біскупа Вацлава Сераковського від 1755 р.: “III. Dnus Dnus Adamus Constantinus Dux in Ostrog Comes in Tamov obiit Lublini 10 Aprilis hora decima aetatis 22. Anno salutis humanae 1618 R. in s. pace”.

Як зазначають *Акти (хроніка) Острозького парафіяльного костелу*, був “зросту і вроди гарної, але сили і міцності рідкісної”. Несподівана смерть молодого князя стала психологічним шоком для рідних, особливо для матері та брата. Дядько, *Острозький Януш Костянтинович*, за тим самим джерелом, “плакав від його смерті, пам’ятаючи про дієвість (“dzielność”) його, котрою мав прикрасити дім князів Острозьких”. Шануючи пам’ять про брата, *Острозький Януш-Павло Олександрович* фундував 15 травня 1619 року при каплиці св. Анни, Станіслава і Миколая в Ярославській колегіаті, де спочивали тіла його предків, колегіум мансіонаріїв. На втраченому надгробку Анни Костчанки Острозької в Ярославському єзуїтському костелі про О. та його брата мовлено як про “великі, але нетривалі (“krótko trwałe”) вітчизни надії”.

Джерела: ЛННБУС. – ВР. – Ф.: Радзимицьких, 181/VI, 4 (ч.2). – Арк.3; ЦДІАУК. – Ф. 256. – Оп. 1. – Спр. 80. – Арк. 5-6 зв.; Там само. – Спр. 1911. – Арк. 3-3 зв.; АЮЗР. – Киев, 1887. – Ч. 1. – Т. 7. – С. 93-98; Там само. – Киев, 1876. – Ч. 6. – Т. 1. – С. 383-387; Бевзо О. А. Львівський літопис і Острозький літописець. – Київ, 1971. – С. 134; Описание документов Архива западно-русских униатских митрополитов. 1470 – 1700. – С.-Петербург, 1907. – Т. I. – С. 123; Описание документов Архива западно-русских униатских митрополитов. 1701 – 1839. – С.-Петербург, 1907. – Т. 2. – С. 209-210, 228, 239; Селянський рух на Україні 1569-1647 рр.: Зб. док. і матеріалів / Упор. Г. В. Борзяк та ін. – Київ, 1993. – С. 142, 432-433, 435, 441-442; AGAD. – Archiwum Radziwiłłów. – Dz. V. – Sygn. 11077. – S. 88, 90, 92; 94; Ibidem. – Sygn. 11084. – S. 1; Ibidem. –

Archiwum Zamojskich. – Sygn. 2901. – S. 30, 31, 39, 40; Archiwum Państwowe w Krakowie. Archiwum Sanguszków. Rękopisy. – Sygn. 1031. – S. 116, 118-121; Akta kościoła farnego Ostrogi od roku 1622 / Wyd. J. Hoffman // Rocznik Wołyński. – Równe, 1934. – Т. 3. – S. 206; Archiwum nacji polskiej w uniwersytecie Padewskim. – Т. I: Metryka nacji polskiej w uniwersytecie Padewskim (1592-1745) / Wyd. H. Barycz. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1971. – S. 49; Bohomolec F., ks. Życie Jerzego Ossolińskiego, kanclerza wielkiego koronnego, lubelskiego, lubomskiego, lubaczowskiego, bogusławskiego, brodnickiego, ryckiego, derpskiego, adzielskiego, stanisławowskiego i bydgoskiego starosty / Wyd. K. Z. Turowski. – Kraków, 1860. – S. 24; Pisma Ł. Górnickiego. – Т. 3 // Zbiór pisarzy polskich. Część pierwsza. – Warszawa, 1828. – S. 689-696; Latopisiec albo kroniczka Joachima Jerlicza / Wyd. K. Wl. Wójcicki. – Warszawa, 1853. – Т. 1. – S. 33; Sliwski J. Chleb duchowny albo kazanie... na anniwersarzu Jasnie Oswieconego Alexandra Xiążęcia Ostrogi... – Kraków, 1615 (з присвятою Костянтину Олександровичу Острозькому); Ejusdem. Na jasnie oświeconego Adama Konstantego, xiążęcia Ostrogi, wojewodzica wołyńskiego żalosny pogrzeb kazanie. – Kraków, 1618; [Rok Pański 1618] Śmierć Xiążęcia Konstantego / Підгот. Т. Вихованець // Волянська з Волині=Wolanie z Wołynia. – 1999. – Ч. 6 (31). – Листопад-Грудень. – С. 46-47; Źródła dziejowe. – Warszawa, 1894. – Т. 21. – S. 106, 145 i in; Żurkowski S. Żywot Tomasza Zamojskiego, kanclerza w. kor. / Wyd. A. Batowski. – Lwów, 1860. – S. 33-34.

Література: Викторский П. Г. Западно-русские дворянские фамилии, отпавшие от православия в конце XVI и в XVII вв. – Киев, 1912. – Вып. 1. – С. 40-44; Вихованець Т. Джерела до біографії Костянтина і Януша Олександровичів Острозьких в Головному архіві давніх актів у Варшаві // Записки Наукового товариства ім. О. Оглоблина. – Острог, 2002. – Т. I. – С. 13-18; Його ж. “Казання” Якуба Собеського при похованні Анни Костчанки Острозької // Записки Наукового товариства ім. О. Оглоблина. – Острог, 2003. – Вып. 2. – С. 91; Його ж. Костянтин і Януш Олександровичі Острозькі // Studia historica res gestas Ostrogi illustrantia. – Острог, 2001. – Vol. 2. – Острог, 2001; Його ж. Остання чоловіча генерація Острозьких: князі Олександровичі // Генеалогічні записки Українського геральдичного товариства. – Біла Церква, 2001. – С. 33-48; Войтович Л. Князі Острозькі: спроба відтворення генеалогії династії // Наукові записки. Серія “Історичні науки”. – Острог, 2008.

– Вип. 13. – С. 54; Його ж. Родина князів Острозьких // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – Львів, 1996. – Т. 231: Праці комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – С. 367; Ворончук І. Родина князів Острозьких у публічному житті польсько-литовської держави // Володіння князів Острозьких на Східній Волині (за інвентарем 1620 року) / Переклад, упорядкування і передмова І. Ворончук. – Київ – Старокостянтинів, 2001. – С. 47-50; Грушевський М. С. Історія української літератури. – Київ, 1995. – Т. 6. – Ч. 2. – С. 605-610; Довбищенко М. В. Волинська шляхта у релігійних рухах кінця XVI – першої половини XVII ст. – К., 2008. – С. 324-325, 350, 358-360, 795, 809; Ковальський Н. П. Акт 1603 года раздела владений князей Острожских как исторический источник // Вопросы отечественной историографии и источниковедения. – Днепропетровск, 1975. – Вип. 2. – С. 113-137; Максимович М. А. Письма о князьях Острожских (К графине А. Д. Блудовой) // Собрание сочинений. – Киев, 1876. – Т. 1: Отдел исторический. – С. 191-192; Острозька академія XVI – XVII ст.: енциклопедичне видання. – Острог, 1997. – С. 75; Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – XVII ст. – Киев, 2002. – С. 23, 55-56, 175, 252, 261-262, 284, 287; Її ж. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). – Киев, 2008. – С. 98, 308; Barycz H. Studia i wędrówki włoskie Piotra Kochanowskiego na tle kulturalnych i różnowierczych tradycji tego rodu // Z epoki renesansu, reformacji i baroku: Prądy – idee – ludzi – książki. – Warszawa, 1971. – S. 213-214; Długosz J. Podział latyfundiów Ostrogskich w roku 1621 // Acta universitatis Wratislaviensis: Historia XVI. – Wrocław, 1969. – № 108. – S. 4-5; Kardaszewicz S. Dzieje dawniejsze miasta Ostroga: Materiały do historii Wołynia. – Warszawa – Kraków, 1913. – S. 44-48; Kempa T. Dzieje rodu Ostrogskich. – Toruń, 2002. – S. 133-134; Ejusdem. Konstancy Wasyl Ostrogski (ok. 1524/1525-1608), wojewoda kijowski, marszałek ziemi Wołyńskiej. – Toruń, 1997. – S. 187; Kowalska H. Ostrogski Aleksander // Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, 1979. – T. 24. – S. 480; Ejusdem. Ostrogska z Kostków Anna // PSB. – T. 24. – S. 478-479; Kus J. “Wielkie, ale krótko trwale oyczyzny nadzieie...” Adam Konstancy i Janusz Paweł książęta Ostrogscy, wojewodzie wołyńscy // Muzeum w Jarosławiu. Zeszyty muzealne. – Jarosław, 1998. – S. 7-21; Litwin H. Napływ szlachty polskiej na Ukrainę 1569 – 1648. – Warszawa, 2000. – S. 52; Łódź-

Czarniecki K. Herbarz Polski podług Niesieckiego, treściwie ułożony i wypisami z późniejszych autorów, z różnych akt grodzkich i ziemskich, z ksiąg i akt kościelnych oraz z dokumentów familijnych powiększony i wydany. – Gniezno, 1881-1882. – T. 2. – S. 267; Makara J. Dzieje parafii jarosławskiej od początku do 1772 r. – Jarosław, 1936. – S. 190; Niesiecki K. Herbarz Polski. – Lipsk, 1841. – T. 7. – S. 189; Ejusdem. Korona Polska przy złotey wolności. – Lwów, 1740. – T. 3. – S. 519; Rychlik I. Kolegiata Wszystkich Świętych w Jarosławiu. – Jarosław, 1893. – S. 35, 76; Stecki T. J. Z boru i stepu. Obrazy i pamiątki. – Kraków, 1888. – S. 19; Uruski S. Kosiński A. Włodarski A. Rodzina. Herbarz szlachty polskiej. – Warszawa, 1916. – T. 13. – S. 77; Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy od końca czternastego wieku. – Warszawa, 1895. – S. 358; Załęski S. Jezuici w Polsce. – Kraków, 1905. – T. 4. – Cz. I. – S. 161-162; Ejusdem. Jezuici w Polsce. W skróceniu, 5 tomów w jednym, z dwoma mapami. – Kraków, 1908. – S. 160.

Тарас Вихованець

Острозький Василь-Костянтин (* 2.02.1526, м. Дубно ? – † 13.02.1608, м. Острог)

Воєнний, політичний і культурний діяч. Молодший син гетьмана Великого князівства Литовського Костянтина Івановича Острозького від другого шлюбу з князівною Олександрою Семенівною Слуцькою. Названий при народженні Василем. Із 40-х років став уживати “князівське” ім’я Костянтин, тому в літературі фігурує під подвійним ім’ям Василь-Костянтин.

Після смерті батька (1530 р.) виховувався під материнською опікою в м. Турові. Визнаний королем повнолітнім у 15 років (1541 р.), вступив у публічне життя. Після смерті старшого брата по батькові – Іллі (1539 р.) розпочав багаторічну виснажливу боротьбу за повернення батькової спадщини спочатку з братовою дружиною Беатою Костелецькою, а потім її другим чоловіком – Ольбрахтом Лаським, котрому вона записала (1565 р.) не тіль-